

Genetikai talajtípusok és növénytársulások kapcsolata

A hazai genetikai-földrajzi talajrendszer kialakítása óta már több évtized telt el. Azóta bőséges adat gyűlt össze annak megállapítására, hogy melyik talajtípuson milyen természetes növénytársulás fordulhat elő, és a két tényező - talaj és növényzet - között milyen kapcsolat alakult ki. Erre az összefüggésre mind a botanikai kutatásoknak, mind a talajtani kutatásoknak is szüksége lehet, főleg a természetvédelmi területek gondozása, adottságainak alaposabb megismerése céljából.

Az ilyenfajta kapcsolatok feltárásával - egyes területekre vonatkozóan - majd mindegyik növénytársulástani munka foglalkozik. A talajtani tanulmányok jelentős részében azonban a természetes növénytakaró egységei nem kapnak megfelelő mélységű ismertetést, ilyen módon a két tényező közötti kapcsolatok átfogó feldolgozására nem kerülhetett sor. Ezen a hiányon kíván segíteni a továbbiakban közreadott anyag.

A genetikai talajtípusokat a STEFANOVITS /1981/ könyvében tárgyalta szerint veszem sorra, míg a növénytársulások megjelöléséhez a több szerző által készített, és a Tankönyvkiadó által megjelentetett "Növényföldrajz, társulástani és ökológia" című könyv /BERNÁTH et al., 1981/ szolgál alapul. Az azóta eltelt időszakban közreadott növénytársulástani közleményekben újabb megnevezéssel illetett növénytársulásokat már nem volt módom szerepeltetni. A közölt feldolgozáshoz részben korábbi, több évtizedes erdészeti termőhelyfeltáró tevékenység és kutatómunka során gyűjtött anyag, részben a szakirodalomban megjelent közlemények információi szolgáltatták az alapot. Az erdők és talajtípusok összefüggését egy korábbi tanulmányban leírtak szolgálják /SZODFRIDT, 1978/, az ott közöltek itt is felhasználhatók. A feldolgozás nehézsége abból adódott, hogy egyes talajtípusok ma már aligha fellelhetők az intenzív mezőgazdálkodás következményeként, illetve egyes talajtípusok és növénytársulások földrajzi elterjedése meglehetősen csekély. Ezért az összefüggések kimunkálásához nem sikerült talajtípusonként egyforma számú adattömeget felhasználni. Egyes esetekben pedig - és erre a szöveges értékelés során külön felhívom a figyelmet - csak becslés jellegű pontossággal tudok tájékoztatást adni a kívánt kapcsolatról, a megfelelő adatok hiánya miatt.

A genetikai talajtípusok és növénytársulások kapcsolata

I. Váztalajok

1. Köves, sziklás váztalaj

- mészkerülő tölgyesek /Genisto pilosae-Quercetum petraeae/ savanyú kémhatású kőzetten: agyaggalán, homokkővön;

- hársas-körises sziklaerdő /*Tilio-Fraxinetum*/ kőfolyásokon /bázikus kőzeteken/;
 - hársas törmeléklető-erdő /*Mercuriali-Tilietum*/ kőfolyásokon /bázikus kőzeteken/;
 - sziklai bükkös /*Seslerio-Fagetum*/ bükkös klímaövezetben, elsősorban mészkövön és dolomiton;
 - szurdokerdő-társulás /*Phyllitidi-Aceretum*/ vulkánikus kőzeten;
 - hársas-berkenyész /*Tilio-Sorbetum*/ dolomiton;
 - zárt dolomit sziklagyep /*Festuco pallentis-Brometum pannonici*/ dolomiton;
 - nyílt dolomit sziklagyep /*Seseli leucospemmo-Festucetum pallentis*/ dolomiton;
 - szilikát sziklagyep /*Minuartio-Festucetum pseudodalmaticae*/ vulkáni kőzeten.
2. Kavicsos váztalaj
Jellemző növénytársulási adattal nem rendelkezünk, ezért becslés jelleggel a lejtő-sztyepprétek valamelyik társulását tarthatjuk természetes növénytársulásnak ilyen talajon, illetve ha a kavics között savanyú homok is jelen van, feltételezett növénytársulás a csarabos /*Calluno-Genistetum germanicae*/.
3. Földes kopár
Az előzőhöz hasonlóan kevés adatunk van a jellemző növénytársulásokról, talán azért is, mivel a földes kopárok kialakulásában igen jelentős szerep jut az emberi hatásoknak, ezért a természetes növényzet megjelenéséhez még kevés idő áll rendelkezésre. Az erózió után kialakult talajtípuson elsősorban a *Festuca-félék* jelennek meg /*Cleistogeni-Festucetum rupicolae*?. Ennek feltehetően az elszegényedett és gyomokkal keveredett megjelenési formáit tarthatjuk itt valószínűnek.
4. Futóhomokos váztalaj
- rozsnokos pusztagyep /*Brometum tectorum*/ a futóhomok pionír jellegű növénytársulása;
- meszes homokpusztai gyep /*Festucetum vaginatae*/ elsősorban a *Fumana vulgaris*-szal és *Stipa Joannis*-szal jellemezhető szubasszociációk vannak itt jelen. Megjelenésük a már megállapodott homokhoz kötött;
- mészkerülő homokpusztai gyep /*Festucetum vaginatae-Corynephorretum*/ savanyú homokpusztákon megállapodott homokon fordul elő;
- meszes homokpusztai gyep borókás változata /*Festucetum vaginatae juniperetosum*/ megállapodott homokon rendszerint legeltetés nyomán találjuk.
5. Humuszos homok váztalaj
- meszes homokpusztai gyep *Stipa capillata*-val jellemezhető szubasszociációja /*Festucetum vaginatae stipetosum capillatae*/;
- borókás-nyárasok /*Junipero-Populetum albae*/ buckák mélyedéseiben, buckák szélmentett oldalain, nem egyszer humuszos homok és ugyanezen talajtípus kombinációján vagy egyszeri humuszos homokon, de akkor közeli talajvízhatás esetén;
- homokpusztarét /*Astragalo-Festucetum rupicolae*/ vastagabb A-szintű humuszos homok esetén jelenik meg. Elsősorban meszes homokon, savanyú homokon pedig a *Festucetum vaginatae-Corynephorretum* a jellemző, szubasszociációjáról nincs megfelelő adatunk/;
- nyílt homoki tölgyes /*Festuco-Quercetum*/. Előfordulása közeli talajvíztükrhöz kötött vagy pedig többszörösen letemetett homoki talajtípusok találhatók a szelvényben;

- homoki erdeifenyves /*Festuco vaginatae*-Pinetum/. Ritkaság, csak a fenyőfői homokon találkozhatunk vele. Pionír erdőtársulás, a talaj továbbfejlődése után átadja helyét más erdőtársulásnak.

II. Közethatású talajok

1. Humuszkarbonát

- mészkedvelő tölgyes /*Orno-Quercetum pubescenti-cerris*/ cseres-kocsánytalan tölgyes klímaövben találhatjuk;
- sajmeggyes molyhos tölgyes /*Ceraso-Quercetum pubescentis*/. A Magyar Középhegység északi részén fordul elő;
- gyertyános-kocsánytalan tölgyes /*Quercus petraea-Carpinetum*/ gyertyános-tölgyes klímaövben és szárazabb jellegű erdőtüpusaival;
- csepleszmeleggyes cserjés /*Amygdaletum nanae*/ sekély, kialakulóban lévő humuszkarbonáton, mint pionír erdőtársulás.

2. Rendzina

Részben sziklagyepek, részben ligetes jellegű erdőtársulások honosak ilyen talajon:

- dolomit lejtősztyeppré /*Chrysopogono-Caricetum humilis*/ dolomiton a váztalajok és közethatású talajok határmezsgyéjén, sekély humuszszint esetén;
- mészkő lejtősztyeppré /*Cleistogeni-Festucetum rupicolae*/ mészkőből alakult fekete rendzinán;
- zárt dolomit sziklagyep /*Festuco pallenti-Brometum pannonicum*/ dolomiton;
- sziklai bükkös /*Seslerio-Fagetum*/ bükkös klímaövezetben előforduló rendzina talajon;
- montán bükkösök /*Aconito-Fagetum silvaticae*/ magasabb régiókban, bükkös klímaövben;
- szubmontán bükkös /*Melitti-Fagetum*/ sekélyebb rendzina talajon, ha bükkös klímaövben fordul elő, többnyire a száraz vízgazdálkodású erdőtüpusok megjelenése várható;
- gyertyános-kocsánytalan tölgyes /*Quercus petraea-Carpinetum*/ gyertyános-tölgyes klímaövben szárazabb vízgazdálkodásra utaló erdőtüpussal;
- elegyes karszterdő /*Fago-Ornetum*/ északi oldalakon, extrazonális, bükkös klímaviszonyok között;
- hársas-kőrises sziklaerdő /*Tilio-Fraxinetum*/ köfolyások megülepedett részein kialakuló fekete rendzina talajon;
- hársas-berkenyész /*Tilio-Sorbetum*/ meredek dolomit-lejtőkön;
- szurdokerdő-társulás /*Phyllitidi-Aceretum*/ sziklafolyásokon, ha a kezdeti talajfejlődés után rendzina talajok létrejöhetnek;
- csereszömörccs molyhos tölgyes /*Cotino-Quercetum pubescentis*/ cseres-kocsánytalan tölgyes klímaövben;
- mészkedvelő tölgyes /*Orno-Quercetum pubescenti-cerris*/ többnyire barna rendzinán, néha vörös agyagos rendzinán;
- melegkedvelő tölgyes /*Corno-Quercetum pubescenti-petraea*/ ugyan-csak inkább barna rendzinán;
- cseres-tölgyes /*Quercetum petraea-cerris*/ mélyebb, többnyire barna rendzinán.

3. Fekete nyirok

- mészkedvelő tölgyes /*Genisto tinctoriae-Quercetum petraea*/;
- sajmeggyes tölgyes /*Poa pannonica-Quercetum*/ andeziten;
- hársas-kőrises sziklaerdő /*Tilio-Fraxinetum*/ andezitkőves tömleklejtőkön kialakult sekélyebb talajokon;
- szurdokerdő /*Phyllitidi-Aceretum*/ ha a vulkáni kőzetből álló köfolyáson a talajképződés eljut a fekete nyirokig.

4. Ranker

- szilikátos sztyepprétek /Potentillo arenariae-Festucetum pseudodalmaticae/ bazalton;
- cseres-kocsánytalan tölgyes /Quercetum petraeae-cerris/ cseres-kocsánytalan tölgyes klímaövben;
- mészkerülő tölgyes /Genisto tinctoriae-Quercetum petraeae/ savanyú vulkanikus közeten alakult rankeren;
- gyertyános-tölgyes /Quercus petraeae-Carpinetum/ gyertyános-tölgyes klímaövezetben;
- szubmontán bükkös /Melitti-Fagetum/ bükkös klímaövezetben.

III. Barna erdőtalajok

1. Maradványkarbonátos barna erdőtalaj

- tatárjuharos lösztölgyes /Aceri tatarici-Quercetum/, sekély, közepes mélységű termőrétegű talajon;
- nyílt homoki tölgyes /Festuco-Quercetum/, elérhető közelségben lévő talajvízszint esetén;
- borókás-nyáras /Junipero-Populetum albae/.

2. Csernozjom barna erdőtalaj

- tatárjuharos lösztölgyes /Aceri tatarici-Quercetum/;
- cseplezsmeggyes cserjés /Amygdaletum nanae/ sekély termőrétegű, kialakulóban lévő csernozjom barna erdőtalajon.

3. Barnaföld

- nyílt homoki tölgyes /Festuco-Quercetum/, rozsdabarna altípuson és erdős-sztyepp klímaövezetben;
- zárt homoki tölgyes /Convallario-Quercetum/, rozsdabarna altípuson, mélyebb termőréteg és elérhető közelségű talajvízszint esetén;
- homoki erdeifenyves /Festuco vaginatae-Pinetum/ rozsdabarna altípuson sekélyebb termőréteggel rendelkező talajon;
- mészkerülő erdeifenyves /Genisto nervatae-Pinetum/ gyertyános-tölgyes és bükkös klímaövezetben rozsdabarna altípuson;
- mészkevelő tölgyes /Orno-Quercetum pubescenti-cerris/, sekély termőrétegű talajon, cseres-kocsánytalan tölgyes klímaövben;
- melegkedvelő tölgyes /Corno-Quercetum pubescenti-petraeae/ cseres-kocsánytalan tölgyes klímaövben, sekélyebb termőrétegű talajon;
- cseres-kocsánytalan tölgyes /Quercetum petraeae-cerris/ cseres-kocsánytalan tölgyes klímaövben mind a rozsdabarna, mind a típusos előfordulásban;
- ezüsthársas cseres-tölgyes /Tilio-argenteae-Quercetum petraeae-cerris/ sekélyebb termőrétegű talajon a Dél-Dunántúlon;
- gyertyános-kocsányos tölgyes /Quercus robur-Carpinetum/ inkább a rozsdabarna altípuson, gyertyános-tölgyes klímaövben;
- mecseki gyertyános-tölgyes /Helleboro odoro-Carpinetum/ gyertyános-tölgyes klímaövben, közepes mélységű termőrétegen vagy ennél kedvezőbb termőréteg mélységgel;
- illir gyertyános-tölgyes /Asperulo taurinae-Carpinetum/, hasonló, mint az előző, a Dél-Dunántúlon;
- szubmontán bükkös /Melitti-Fagetum/ bükkös klímaövezetben, mélyebb termőrétegű talajon.

4. Agyagbemosódásos barna erdőtalaj

- cseres-kocsánytalan tölgyes /Quercus petraeae-cerris/ cseres-kocsánytalan tölgyes klímaövben;
- ezüsthársas cseres-tölgyes /Tilio argenteae-Quercetum petraeae-cerris/, a Dél-Dunántúlon, cseres-kocsánytalan tölgyes klímaövben;

- közép-európai szarmata tölgyes /*Potentillo-Quercetum petraeae*/ az agyagbemosódásos barna erdőtalaj pszeudoglejes altípusán, a névadó kocsánytalan tölgytől eltérően inkább kocsányos tölgygel a lombkoronaszintben;
- gyertyános-kocsányos tölgyes /*Quercus robori-Carpinetum*/, többnyire löszből kialakult talajon, de nem ritka a rozsdabarna altípuson sem, mély termőréteggel és gyertyános-tölgyes klímaövében;
- mecseki gyertyános-tölgyes /*Helleboro odoro-Carpinetum*/ gyertyános tölgyes klímaövében mélyebb termőréteggel, löszből kialakult talajon;
- illir gyertyános-tölgyes /*Asperulo taurinae-Carpinetum*/: hasonló, mint az előző;
- szubmontán bükkös /*Melitti-Fagetum*/ bükkös klímaövében és mély termőréteggel talajon;
- jegenyefenyves lucos /*Bazzanio-Abietetum*/ csak töredékes előfordulásban, mindig bükkös klímaövében; hazai előfordulásai még több tanulmányozást igényelnek;
- mészkerülő erdeifenyvesek /*Genisto nervatae-Pinetum*/, többnyire olyan agyagbemosódásos barna erdőtalajon, amelyen pszeudoglejes jelenséget kiváltó tömődött talajréteg is előfordul a gyökérzónában;
- hegyi kaszálórét /*Festuco rubrae-Cynosuretum*/. Másodlagosan, az erdők kiirtása, majd művelésbevétele után megjelenő kaszálórét-társulás; pontosabb termőhelyi adottságai még további vizsgálatokat kívánnak.

5. Podzolos barna erdőtalaj

- savanyú gyertyános-tölgyes /*Luzulo-Quercus-Carpinetum*/ gyertyános-tölgyes klímaövében;
- mészkerülő bükkös /*Deschampsio-Fagetum silvaticae*/ bükkös klímaövében;
- jegenyefenyves-lucos /*Bazzanio-Abietetum*/, a kis számú hazai előfordulásra tekintettel ezt a bükkös klímaövében található erdő-társulást még további vizsgálatokkal kell ismertebbé tenni;
- szőrűgyep /*Festuco ovinae-Nardetum*/, az erdők kiirtása után megjelenő másodlagos réttársulás; kis állományára tekintettel még további vizsgálatokra van szükség;
- hegyi kaszálórét /*Festuco rubrae-Cynosuretum*/. Ugyancsak bővebb vizsgálatokat kíván. Podzolos barna erdőtalajon valószínűsített megjelenése igazolást kíván.

6. Pangóvízes barna erdőtalaj

- közép-európai szarmata tölgyes /*Potentillo-Quercetum petraeae*/. Megjelenése ezen a talajtípuson nem annyira talajtani, mint inkább növénytársulástani finomítást kíván, elsősorban azért, mivel ehhez a talajtípushoz a cseres-kocsányos-tölgyes illene nem pedig a latin névben szereplő kocsánytalan-tölgyes. Cseres-tölgyes klímaövézetben, elsősorban öntéseredetű agyagrétegen kialakuló pangóvízes jellegű talajon találjuk;
- gyertyános-kocsányos tölgyes /*Quercus robori-Carpinetum*/, gyertyános-tölgyes klímaövében találjuk;
- a mészkerülő bükkös /*Deschampsio-Fagetum silvaticae*/, podzolos pangóvízes barna erdőtalajon találhatjuk. Előfordulása azonban nem gyakori, elsősorban a bükkös klímaövében találja meg életfeltételeit;
- mészkerülő erdeifenyves /*Genisto nervatae-Pinetum*/. Jobbára az őrségben találjuk, megjelenésére azonban kevésbé a mészkerülés, mint inkább a pangóvizet kiváltó agyagos talajréteg jelenléte a jellemző, ezért a növénytársulás magyar megnevezését ajánlatos volna ehhez igazítani.

7. Kovárványos barna erdőtalaj

- ezüsthársas cseres-tölgyes. A Dél-Dunántúlon sekélyebb talajon, a cseres-kocsánytalan tölgyes klímaövön belül találkozhatunk vele. Az idevágó adatok számát azonban helyes lenne gyarapítani, a közölt értékelésnek inkább csak becslés jellege van;
- gyertyános-kocsányos tölgyes /*Quercus robur*-*Carpinetum*/. A somogyi homokhátságon sokfelé találkozhatunk ezzel a társulással és ezen a talajtípuson. Gyertyános-tölgyes klímaöv szükséges találkozásukhoz;
- gyertyános-kocsánytalan tölgyes /*Quercus petraea*-*Carpinetum*/: a domboz terepalakulaton néhol megjelenő kovárványos barna erdőtalajon fordul elő a gyertyános-tölgyes klímaövön belül;
- szubmontán bükkös /*Melittia*-*Fagetum*/: a Vértesben volt egykoron a talajtípus találkozási a megadott erdőtársulással. Mai létét újra kellene értékelni;
- zárt homoki tölgyes /*Convallaria*-*Quercetum*/. A Nyírségben részben erdős sztyepp, kisebb mértékben cseres-kocsánytalan tölgyes klímaövben található.

8. Erősen savanyú, nem podzolos barna erdőtalaj

- savanyú talajú gyertyános kocsánytalan tölgyes /*Ilex*-*Quercus*-*Carpinetum*/. A megadott talajtípuson ez a leggyakoribb növénytársulás.
- mészkőrű tölgyes /*Genista tinctoria*-*Quercetum petraea*/: jobbára a gyertyános-tölgyes és cseres-kocsánytalan tölgyes klímaövek találkozási vonalán, sekélyebb termőrétegű talajviszonyok között;
- rekettyés mészkőrű tölgyes /*Genista pilosa*-*Quercetum petraea*/ főként agyagpalán, grániton és sekély, savanyú talajon;
- mészkőrű bükkös /*Deschampsia*-*Fagetum silvaticae*/. Jobbára metamorf kőzetek kialakult talajon található a bükkös klímaövön belül;
- montán bükkös /*Aconitum*-*Fagetum silvaticae*/ a nyugati határszél magasabb térszintjein itt-ott előforduló bükkös jobbára metamorf kőzetből alakult talaján, mindig bükkös klímaövezetben;
- jegenyefenyves-lucos /*Bazzania*-*Abietetum*/. Az erdőtársulás előfordulása hazánkban nagyon kevés helyre szorítkozik, ezért az itt jelzett talaj-kapcsolódás inkább becslés jellegű. További vizsgálatok szükségesek még a kapcsolat alaposabb kimunkálásához. Mindig bükkös klímaövezetben található;
- csarabos /*Calluna*-*Genistetum germanicae*/ másodlagosan, az erdők kitermelése után jelenik meg ez a társulás, erdők ültetése után egy-két évtizeddel már eltűnik, mert a társulás fényigényes fajait az erdő kiszorítja maga alól;
- szőrű-gyep /*Festuca ovina*-*Nardetum strictae*/. Kevés helyen előforduló, erdők kitermelése utáni füvesedéskor megjelenő társulás;
- hegyi rét /*Festuca*-*Cynosuretum*/. Hasonló, mint az előbbi.

IV. Csernozjom talajok

1. Őntés csernozjom

Kevés számú előfordulása és többnyire mezőgazdasági hasznosítása miatt nem rendelkezünk megfelelő adattal a természetes növénytársulást illetően.

2. Kilúgzott csernozjom

Hasonló értékelést adhatunk erről, mint az előzőnél tettük. Magának a talajtípusnak bolygatatlan állapotú és eredeti növénytársulással borított megjelenése ma már annyira ritka, hogy megfelelő növénytársulást nem tudunk említeni vele kapcsolatosan. Feltehetően az erdők felé alakulás jele a csepleszmeggyes cserjések /*Amygdaleum nanae*/ megjelenése. Meg kell jegyeznünk, hogy nemcsak ez a talajtípus, ha-

nem a megjelölt növénytársulás is ritkaságnak számít, ezért bővebb tanulmányozást kíván.

3. Mészlepedékes csernozjom

Eredeti állapotában ma már jobbra csak mezsgyéken találjuk, ezért a természetes növénytársulásokkal való kapcsolata sem nagyon ismert.

Legvalószínűbb növénytársulásai:

- löszpuszta-gyep /*Salvio-Festucetum sulcatae*/. Itt-ott megmaradt foltjai ritka növényfajokat tartalmaznak, védelemre érdemesek.

4. Réti csernozjom

Bolygatatlan állapotú, ritka előfordulása miatt nem tudunk megfelelő adatot közölni ehhez a talajtípushoz tartozó növénytársulásról. Valószínűleg az ecsetpázsitos rét /*Alopecuretum pratensis*/ fordulhat elő rajta.

5. Csernozjom jellegű homok

A Duna-Tisza-közének Bácskával határos szélein nem ritkán előforduló talajtípus, ma szintén ritkán hordoz természetes növénytársulást. Ilyenkor a homokpuszta-rét /*Astragalo-Festucetum rupicolae*/ lehet jelen rajta.

A csernozjom talajokkal kapcsolatos megjegyzés: valamennyin különféle gyomtársulások lehetségesek, ezeket azonban még nem tudjuk talajtípusokhoz kötni, ezért mellőztem szerepeltetésüket.

V. Szikes talajok

1. Szoloncsák - szikes

Nedves változatán jellemző lehet a szikfoknövényzet /*Puccinellietum limosae*/, míg száraz változatán a vakszikenövényzet /*Camphorosmetum annuae*/.

2. Szoloncsák-szolonyec - szikes

Jellemző növénytársulása a hernyópázsitos gyep /*Agrosti-Beckmannietum*/.

3. Réti szolonyec - szikes

- ürmös szikes pusztarét /*Artemisio-Festucetum pseudovinae*/;
- vakszikenövényzet /*Camphorosmetum annuae*/;
- csetkákás sziki rét /*Agrosti-Eleiochari-Alopecuretum geniculatae*/.

4. Sztyeppesedő réti szolonyec

- erdős-sztyepp-rét /*Peucedano-Galatellietum*/ sziki tölgyesekkel közrefogott kisebb kiterjedésű területeken;
- szikes pusztarét /*Achilleo-Festucetum pseudovinae*/.

VI. Réti talajok

1. Szoloncsákos réti talaj

- ecsetpázsitos sziki-rét /*Agrosti-Alopecuretum pratensis*/;
- réti-sásos sziki rét /*Agrosti-Caricetum distantis*/.

2. Szolonyeces réti talaj

- csetkákás sziki rét /*Agrosti-Eleiochari-Alopecuretum geniculatae*/;
- ecsetpázsitos rét /*Alopecuretum pratensis*/.

3. Típusos réti talaj

- zárt homoki tölgyes /*Convallario-Quercetum*/: akkor fordul elő, ha a réti talajon lepelhomok helyezkedik el és a gyökerek számára elérhető közelben talajvíz található;
- fehértippanos rét /*Agrostetum albae*/: vályogos, agyagos összetételű réti talajon;

- ecsetpázsitos rét /*Alpecuretum pratensis*/ az agyagos szövetű és nem ritkán, a mélyben sós altípuson;
- réti csenkeszes rét /*Festucetum pratensis*/ a vályogos szövetű réti talajon;
- sédbúzás rét /*Deschampsietum caespitosae*/ a Dunántúlon, főleg akkor, ha agyagos szövetű talaj miatt a változóan nedves vízellátás a jellemző rajta.

4. Öntés réti talaj

- fehértippanos rét /*Agrostetum albae*/.

5. Lápos réti talaj

- sásláprét /*Caricetum davallianae*/;
- szittyós láprét /*Juncetum subnodulosi*/;
- csátés láprét /*Schoenetum nigricantis*/;
- nyúl farkfüves rét /*Seslerietum uliginosae*/.

A felsoroltak nagyon gyakran komplex megjelenésűek, tehát nehéz őket a terepen pontosan elhatárolni. Jobbára arról van szó, hogy a névadó növényfaj jelenik meg uralkodó mértékben, ökológiai vonatkozásban nemhéz közöttük különbséget tenni, ezért megfontolásra érdemes összevonásuk a növénytársulástanban.

6. Csernozjom réti talaj

Nem rendelkezünk kellő információval, további vizsgálatokat kíván a növénytársulásokkal való kapcsolódása.

VII. Láptalajok

1. Mohaláp

Ritkaságuk, és bolygatatlan állapotú fenntartásuk miatt nem rendelkezünk megfelelő vizsgálati anyaggal a jellemző növénytársulást illetően. A dagadólápok néven ismert, többnyire *Sphagnum* mohából álló növénytársulást valószínűsíthetjük itt.

2. Rétláp

- nádas /*Scirpo-Phragmitetum*/: kezdeti stádiumban lévő láptalajokon;
- zombéksásos /*Caricetum elatae*/;
- magas-sásrét /*Caricetum acutiformis-ripariae*/;
- bokorfüzes /*Calamagrosti-Salicetum cinereae*/: A lápok beerdősülésének első lépcsőfoka;
- égeres láperdő /*Dryopteridi-Alnetum*/.

VIII. Öntés- és hordaléktalajok

1. Nyers öntéstalaj

- fehértippanos rét /*Agrostetum albae*/ a folyók igen mély fekvésű hullámtéri mellékein;
- bokorfüzes /*Salicetum triandrae*/ zátonyokon megjelenő bokorfüzes, a későbbi erdők pionirjai, hullámterek igen mély fekvéseiben;
- fűz-nyár-ligeterdő /*Salicetum albae-fragilis*/ a mély és középnély fekvésű hullámtéri területen;
- szubmontán égerliget /*Alnetum glutinosae-incanae*/: Hegyvidéki patakok mentén található, keskeny sávban megjelenő, nyers öntésekben.

2. Humuszos öntéstalaj

- tölgy-kőris-szil ligeterdő /*Quercu-Ulmetum*/: közepmagas fekvésben a nagyobb folyók hullámterén;
- zárt homoki tölgyes /*Convallario-Quercetum*/: hasonló magassági szinten, mint az előző, homokos szövetű öntésen.

3. Lejtőhordalék talaj

- gyertyános-kocsányos tölgyes /*Quercus robur*-*Carpinetum*/ a gyertyános-tölgyes klímaövében;
- szukmontán bükkös /*Melittia-Fagetum*/ a bükkös klímaövében;
- égerliget /*Alnetum glutinosae-incanae*/: a szivárgó vizű termőhelyeken átmenetet képezhet a gyertyános-kocsányos tölgyes felé.

IX. Mocsári és ártéri erdők talajai

1. Öntés erdőtalaj

- tölgy-kőris-szil ligeterdők /*Quercus-Ulmetum*/, főleg az erdős-sztyepp klímaövezetben;
- gyertyános-kocsányos tölgyes /*Quercus robur*-*Carpinetum*/ a gyertyános-tölgyes klímaövében.

2. Réti erdőtalaj

- gyertyános-kocsányos tölgyes /*Quercus robur*-*Carpinetum*/;
- tölgy-kőris-szil ligeterdő /*Quercus-Ulmetum*/;
- zárt homoki tölgyes /*Convallaria-Quercetum*/;
- sziki tölgyes /*Galatella-Quercetum*/ a mélyben sós réti erdőtalajon.

3. Lejtőhordalék erdőtalaj

Ugyanazon erdőtársulások jelennek meg itt, mint a lejtőhordalék talajon.

Összefoglalás

A talajtani és erdőtipológiai, növénytársulástani vizsgálatok során szerzett adatok lehetőséget nyújtanak arra, hogy kapcsolatot mutassunk ki a Magyarországon használatos genetikai-földrajzi talajrendszer talajtípusai és a rajtuk előforduló természetes növénytársulások között. Az összeállítás segítséget nyújt ahhoz, hogy növénytársulásokat talajindikátorként használjunk, másrészt számos természetvédelmi kérdés megoldásában is segítik tisztánlátásunkat.

Irodalom

- BERNÁTH J. et al., 1981. Növényföldrajz, társulástan és ökológia. Tankönyvkiadó. Budapest.
- STEFANOVITS P., 1981. Talajtan. Mezőgazd. Kiadó. Budapest.
- SZODFRIDT, I., 1978. Standortstypen der Waldgesellschaften in Ungarn. Acta Bot. Acad. Scient. Hung. 24. 139-165.

SZODFRIDT ISTVÁN

Erdészeti és Falpari
Egyetem, Sopron

Érkezett: 1991. július 1.